

A hazai irodalom és popkultúra, sőt az irodalom és a magyar hip-hop szcéna között mindig is voltak – ismert vagy kevésbé ismert – átjárások. Bár a nyelvi virtuozitást igénylő rap látszólag nem áll távol a költészettől, és a fiatal írók-költők között gyakran akadnak *wannabe* rocksztárok, mégis viszonylag ritka jelenség, hogy az irodalmárok e másik terepen is kipróbálják magukat, méghozzá több-kevesebb sikerrel. A csekély számú ellenpéldák sorát az ezredfordulón a Nyelvterület nevű alkalmi formáció gyarapította, melyet Peer Krisztián, Poós Zoltán és Térey János alkottak. Felkérésünkre Poós Zoltán emlékezett vissza az együttes működésének időszakára, arra, hogy mennyiben szólt egyáltalán a hip-hopról a Nyelvterület, illetve hogy végül miért nem futott be komolyabb karriert az 1998-ban alakult irodalmár „supergroup”, melynek – nem túlságosan hosszú – története egyúttal a korabeli irodalmi-kulturális-zenei élet egyfajta lenyomataként is szolgál.

Poós Zoltán

NYELVTERÜLET, AVAGY POP ÉS KULTÚRA

A Nyelvterület projektet alapvetően unalom ellen írtuk fel magunknak. Miről is volt szó? Együtt lógtunk, húsz év körüli fiatalok, presszókban, kávéházakban, kifőzdékben, távol a szülői háztól, a családtól. Amíg kihozták a borszönyi sertésmáját és az Aranyfácánt, rigmusokkal szórakoztattuk egymást. Átdolgoztuk a kockás abroszos vendéglőkben harsogó rádióslágerek szövegeit, előkerült egy-egy ügyes rím. Aztán saját szövegek is készültek. Ennyi volt az egész? Nagyjából igen. Na jó, kellett hozzá még zenei alapok is. Fiatalok voltunk, szügyig gázoltunk a rock and rollban és az irodalomban, miért ne fért volna bele a zenes nyelvi játék is? Azt már az elején tegyük hozzá, hogy a Nyelvterület létrehozásában a hip-hop kultúra játszott a legkisebb szerepet.

Mindhárman más és más ízlések rabjai voltunk, Térey János sok más mellett a Depeche Mode-ot, a Missiont, a The Cure-t és a Sisters Of Mercyt kedvelte, Peer Krisztián inkább a klasszikus underground kultúra felől jött, később pedig főleg a trip hopra figyelte, engem pedig a Joy Division, a Bauhaus, a Cocteau Twins, a The Smiths, a Laibach, a Pixies stb. izgatott, tehát semmiképp sem Ice-T, a Beastie Boys vagy a Run DMC. Ha már itt tartunk, bevallom: sosem szerettem igazán a rapzenét.

Nem tudnám magam pufidzsekiben és baseballsapkában elképzelni, sem olyan fukszokkal a nyakamban, amikkel egy terepjárót is ki lehet húzni az árokból. Nem vonzott a bűnözői szubkultúra sem. Jobban érdekelt a bérházak rekonstrukciója, mint az, hogy valaki milyen taget fúj az Oktogonra, az egykori Abbázia kávéház falára. Már a kilencvenes évek közepén is mérhetetlenül bosszantott az önkifejezésnek ez a formája. Ebből is látszik tehát, hogy olyan távol voltam a hip-hoptól, mint Manhattan art deco felhőkarcolói Bronxtól. Ugyanakkor láttam Eminemet, 50 Centet és a Cypress Hillt is Párizsban, még 2003-ban, igaz, ez akkor benne volt a munkaköri leírásomban. Abban az időben egy zenei lapot (WAN2 magazin) szerkesztettem. A mai napig azt gondolom, ha legalább egy erős közlés van bármilyen hosszú lemezkritikában, azt a szöveget érdemes elolvasni.

A jó vaker, a bemondás az életrealitás elemi bizonyítéka – ezt azóta tudom, hogy a nyolcvanas években a Beatrice koncertfelvételeit hallgat-

tam szüleim aranszínű keretbe foglalt esküvői képe és egy feszület alatt. Nagy Feró volt a punk Kellér Dezsője: bátor, önsorsrontó és szellemes.

Mint az közismert, a közönséget már a hatvanas évek közepétől jobban izgatta, hogy mit mond Bródy, Szörényi vagy később Baksa-Soós két szám között, mint az, hogy meghallgassák azokat a slágereket, amelyek kislemezen is megjelentek. Az élő adás varázsa. Milyen is ez a bizonyos bemondás? Állítólag egy Syrius-koncerten hangzott el Orszáczky Jackie szájából: „Kedves közönség! A táncteremben tilos a dohányzás! Igaz, hogy mi is dohányzunk a színpadon, de zenészek vagyunk, és iszunk is.” Vesd össze az *Igazából szerelem* című film egyik bemondásával: „Ne vegyetek drogot! Legyetek popsztárok és megkapjátok ingyen.”

„Minden koncert egy ütközet” – írta a hetvenes évek végén az úgynevezett ifjúsági sajtó. Minden koncertnek tétje volt: vajon Nagy Feró *beszól-e* az ifjú gárdistáknak, a helyi KISZ-nek, a bejáratnál farkaskutyákkal posztoló rendőröknek? A jó vaker tehát nemcsak szellemes volt, hanem bátor is. Ehhez az attitűdhöz filmeket is tudnánk társítani, például Gothár Péter alkotását, a *Megáll az időt*. Ebben a másfél órás csodában Pierre volt a törvényen kívüli rocksztár, aki ha néhány évvel korábban születik, a Corvin köz előtt feltekeríti a 6-os villamos sínpárját, és a Molotov-koktél elhajítása előtt azt mondja a Mária utcai kapualjban a barátnőjének, hogy *bébiláv, kámón tvisztigén*.

A rock and roll hős tehát barikádharcos, aki bárkit önvizsgálatra kényszerít, és sportot űz az igazság kergetéséből. A körüti bonmot-k remekül működtek a leválasztott lakások zsirosdeszkás házibulijaiban, az eszpresszók dohányzóasztalai mellett és az egyetemi nagyelődökben. A Nyelvterület előképe sokkal inkább keresendő Karinthy, Rejtő Jenő, Chandler és Pajor Tamás környékén, mint a stricirap nyelvi gettójában.

A hip-hop számunkra csak ritmusos zaj volt, nem több egy jobbra-balra kilengő metronómnál. Nem véletlen, hogy mindhárom koncertünk képzőművészeti térben volt, nem pedig egy Fila-termék-bemutatón. Először a dunaiújvárosi Kortárs Művészeti Intézet galériájában léptünk fel, valamikor 1998 koratavaszán, másodszer 1998 őszén a Műcsarnokban, a Budapesti Őszi Fesztiválon, a harmadik koncertünket pedig a Képzőművészeti Főiskola bálján abszolváltuk 1999 elején, az Olof Palme-házban. Mindhárom koncert teltházas volt. Uj Péter kétkolumnás interjút készített velünk a Népszabadságban, voltunk az MTV szilveszteri műsorában, György Péter pénzt próbált gründolni a Matávtól... Csak néhány zenekari próbánk volt, még de-

mót sem készítettünk, pár hete létezett a formáció, amikor felkérészt kaptunk a Tilos Rádiótól, hogy dobjunk össze egy számot a válogatáslemezeinkre. Másnap felvettük DJ Mango közreműködésével a *Vidék fejvesztését*. Ezután a karrierje csúcán lévő Anima Sound System vezetője, Prieger Zsolt vette át a zenei irányítást, így el is készítettük a *Hosszú kussok éjszakája* című számunkat Szombathelyen. Szoboszlai János, aki később a Magyar Képzőművészeti Egyetem tanszékvezetője lett, afféle menedzserként segített abban, hogy stúdiózzunk Dunaiújvárosban, György Péter pedig német könyvvásárokon való jelenlétet vizionált.

Ha minden ilyen remekül indult, miért lett nagyjából egy év alatt vége a kísérletnek? A kérdés megválaszolása talán érdekesebb, mint az egykori produkció.

1998-ra már mindhármunknak több kötete is megjelent, hármunknak együtt több mint tíz könyvünk volt, egyikünk sem tudta volna elképzelni magáról, hogy Tisza melegítőbe bújva markolásson egy mikrofont. Valójában sosem akartuk ezt az MC-szerepet, mindenki arra vágyott, hogy irodalmi esteken keresztbe tett lábakkal válaszoljon a moderátor kérdéseire. Vagy talán még erre sem. Elsősorban írni akartunk, könyveket megjelentetni. Nem volt összeegyeztethető a két szerep. Nem lehet úgy előadni délelőtt egy Hölderlinről vagy Szomoryról szóló konferencián, hogy este meg DJ-kkel és MC-kkel ugrabugrál az ember a színpadon. Illetve lehet, de mi nem kértünk belőle. A Nyelvterület melléktermék volt, appendix, az együtt töltött órák dokumentációja. Egyszer felmerült, hogy ha ennyi *jó vaker* született, azzal kezdeni kéne valamit. Szerkesszük tematika köré a *dumákat*, formáljuk meg, legyen letudva ez is. És akkor jött a dunaiújvárosi kiállítás megnyitó, ahová kalandvágyból mentünk el, ahol a baráti közeg miatt volt bátorságunk hip-hop alapokra elmondani a szövegeinket. *És elkezdett nagyon működni*. Híre ment a fellépésnek, jöttek a noszogatások, hogy kezdjünk valamit ezzel. Így indult el a dolog.

Akkor már hat éve együtt lógtunk, voltak időszakok, amikor mindennap találkoztunk, strandra és vasárnapi ebédre is együtt mentünk, sőt még nyaralni is, ha a JAK-táborokat nyaralásnak lehet nevezni. Néhány évvel korábban, 1992 őszén alapítottuk a KURZUS irodalmi társaságot, és olyan is előfordult, hogy egy nap két felolvasóestünk is volt. Jobban ismertük egymás szövegeit, mint a sajátjainkat.

És pont a Nyelvterület működésének idején fáradtunk el. *A kicsinyesség magasiskolájának* címe arra utalt, hogy ki menjen el sörézt az

egyik próbán. Senki nem akart. Az is elfárasztott minket, hogy minden nagylelkű ígéret ellenére sem jött össze a stúdiózásra a pénz. Már nem voltunk tizenévesek, hogy a januári fagyban elmenjünk egy külvárosi próbaterembe alapokat válogatni.

Tudtam, hogy harmincéves koromra *el fogok tűnni a rock and rollból*. Nem hiányoztak az irodalmi estek utáni hajnali ivászatok, ahogy az sem, hogy a Ráckert murvájába süppedt széken várjam a naplementét. Rendeztem soraimat, normalizáltam az életem. A rock and roll hobbi maradt, olyasmi, mint a lepkevadászat. Feltűztem gombostűre néhány lepkét (2002-ben még Münchenig szaladtam a Coldplay miatt), 2009-ig szerkesztettem a WAN2 magazint, házhoz jött a pop. Azóta csak nagyítóval nézegettem egykori kedvenceimet, ahogy a szobatudós a lepkéit. A rock and roll színes emlékkönyvébe beragasztottam mindent, rúzsoltos cikket, koncertjegyeket, karszalagokat, hajtincset. Ebben a képzeletbeli albumban nem sok hely jutott Nyelvterületnek, de annál több az érintett szerzők könyveinek.

KRITIKA

Red Bull Pilvaker

A Szavak Forradalma

Gold Record
Budapest, 2014

Bába Tibor

PETŐFI ÉS A PILVAKER KÖR: A SZAVAK REFORRADALMA

Red Bull Pilvaker 'lvaker A Sszavak Forradalma – így hangzik Kautzky Armand baritonján annak az albumnak az intrója, amely az AllStars *Anyám tyúkja*-feldolgozásától az Erkel Színházban 2014. március 15-én előadott *Red Bull Pilvaker*ig ívelő történet kiteljesedését és végét is jelenti egyben. De menjünk vissza az elejére.

A történet ott kezdődik, hogy 2012-ben Sub Bass tanár úr (Sub Bass Monster) és néhány, a hazai rap legújabb, a slam poetryvel és a posztmodern lírával rokon generációját képviselő diákja: Dipa, Bom, Diaz, Snow, Wolfie és Eckü kétperces alternatív irodalomórát tartottak az interneten. A klip könnyed, humoros és látszólag a tanár-diák viszony felületes sémájára épülő párbeszéde ellenére minden mondatnak meghatározott, jelentéssel bíró helye van. A tanár úr feleltet, és egy diáktól Petőfi Sándor valamelyik „forradalmi versét” követeli szóról szóra. Aki emlékszik még a rettegett középiskolai magyarórákra, valószínűleg pontosan tudja, mi lesz annak a vége, ha ekkor az *Anyám tyúkja* hangzik el – a diák rövidesen belebukik. Majd azt kéri, hadd kezdje újra, ám